Голові Разової спеціалізованої ради PhD 17054
Запорізького національного університету,
д.фіз.вих., професору
Карауловій Світлані Іванівні

# РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Тищенка Дениса Григоровича
«Удосконалення процесу підготовки гандболісток високої кваліфікації»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт,
галузь знань 01 Освіта/Педагогіка

Підготовка гандболісток високої кваліфікації потребує узгодження командних завдань із можливостями кожної спортсменки. Ігрове амплуа визначає характер переміщень, участь у взаємодіях та вимоги до виконання технічних дій. Тому під час побудови тренувального процесу недостатньо орієнтуватися лише на середні показники команди. Необхідно враховувати відмінності у фізичній підготовленості, здатності до повторної інтенсивної роботи та швидкості реагування в ігрових ситуаціях.

Дисертація Д. Г. Тищенка присвячена розв'язанню саме цього методичного завдання. Її актуальність пов'язана з пошуком обґрунтованого способу поєднання різних засобів підготовки та педагогічного контролю. Вважаю вдалим те, що здобувач розглядає тренувальну програму разом із засобами оцінювання її результатів. За такого підходу запропоновані зміни в організації занять можна перевірити за динамікою конкретних показників.

Робота пов'язана з науковою темою Запорізького національного університету «Теоретико-методичні засади вдосконалення навчально-тренувального процесу у різних видах спорту» на 2022-2026 роки, державний реєстраційний номер 0122U001108. Мета дослідження та п'ять поставлених завдань відповідають його предмету й охоплюють необхідні етапи розроблення та перевірки програми підготовки.

Дисертація має послідовну побудову: аналіз наукових передумов доповнено вихідним обстеженням спортсменок, після чого розкрито зміст програми та результати її експериментальної перевірки. Загальний обсяг роботи становить 256 сторінок, основний текст – 219 сторінок. Матеріал викладено в шести розділах. Список використаних джерел містить 214 найменувань, із них 122 – латиницею. Результати представлено у 37 таблицях, 22 рисунках та одній схемі.

У теоретичній частині поєднано питання розвитку фізичних якостей, анаеробної роботоздатності та психофізіологічного забезпечення діяльності гандболісток. Такий добір проблематики відповідає змісту гри, у якій інтенсивні переміщення поєднуються з необхідністю швидко оцінювати ситуацію та виконувати точні дії з м'ячем. Теоретичний аналіз підводить до

вибору комплексного обстеження, а не оцінювання підготовленості за одним показником.

Експериментальну частину проведено за участю 32 спортсменок основного та резервного складу ГК «Галичанка». Експериментальна й контрольна групи налічували по 16 осіб. Дослідження охоплювало чотири етапи в період із жовтня 2022 до травня 2026 року; формувальний етап тривав із липня 2024 до травня 2025 року. Використання педагогічного спостереження, тестування, експерименту та статистичного опрацювання дало змогу зіставити вихідний стан спортсменок із результатами подальшої підготовки.

Змістовною частиною роботи є характеристика підготовленості гравчинь різних амплуа. Виявлені особливості лінійних, розігруючих, півсередніх і кутових гравчинь мають значення для розуміння того, які завдання можуть бути спільними для команди, а які потребують диференційованого підходу. Цінність такого аналізу полягає в можливості розглядати спортсменку у зв'язку з її функціями на майданчику.

Найбільший інтерес у методичному відношенні становить експериментальна програма. У ній розкрито 12-тижневий підготовчий період із втягувальним, контрольно-підготовчим та передзмагальним мезоциклами. Показано співвідношення загальної і спеціальної фізичної, техніко-тактичної, ігрової та психологічної підготовки. Завдяки цьому можна оцінити місце запропонованих засобів у загальній структурі тренувальної роботи.

До програми включено колове й інтервальне тренування, пропріоцептивні та координаційні вправи, роботу з підвісними петлями, засоби відновлення і психоемоційної регуляції. Позитивно оцінюю наведення параметрів виконання вправ: саме ця конкретизація робить авторську розробку придатною для методичного аналізу й подальшого використання тренером. Значення має не сам перелік засобів, а їх розміщення в системі підготовки та підпорядкування завданням відповідного періоду.

Наукова новизна роботи пов'язана з обґрунтуванням структури й змісту програми підготовки гандболісток високої кваліфікації, розподілом навантажень у мікро- та мезоциклах і перевіркою результатів її застосування. Дослідження доповнює відомості про динаміку підготовленості спортсменок різних ігрових амплуа та розширює можливості педагогічного контролю в жіночому гандболі.

Автор запропонував інтегральний індекс оцінювання прояву психофізіологічних функцій на основі бальних результатів восьми тестів. Для практики такий спосіб узагальнення корисний тим, що дає змогу впорядкувати результати обстеження та простежити зміну рівня оцінки. При цьому зміст окремих тестів зберігає значення для пояснення отриманого підсумкового показника.

Результати повторного обстеження свідчать на користь запропонованої програми. Зокрема, наприкінці експерименту високий рівень інтегрального індексу мали 13 спортсменок експериментальної групи та одна спортсменка контрольної групи. Позитивні зміни зафіксовано також у швидкісних і

спеціалізованих рухових показниках. Поєднання узагальненої оцінки з результатами окремих тестів дозволяє змістовніше охарактеризувати досягнуті зрушення.

Водночас автор відображає й ті показники, за якими статистично значущих змін не встановлено, зокрема коефіцієнт втоми та стрибкову підготовленість. Вважаю такий виклад коректним: він дає уявлення про фактичну спрямованість тренувального ефекту. Оскільки перевірялася цілісна програма, отримані результати характеризують застосоване поєднання засобів підготовки.

Обґрунтованість основних положень забезпечується зіставленням результатів двох груп, повторним обстеженням і розглядом динаміки за ігровими амплуа. Обговорення результатів пов'язане з теоретичною частиною, а загальні висновки відповідають поставленим завданням. У сукупності представлений матеріал дає підстави позитивно оцінити виконану експериментальну роботу.

Розроблені комплекси вправ, опис мезоциклів і процедури тестування становлять основу для використання результатів у підготовці жіночих гандбольних команд. Вони можуть бути корисними й у навчанні майбутніх фахівців, зокрема під час розгляду питань планування спортивної підготовки та педагогічного контролю. Опис програмного забезпечення доповнює методичні матеріали засобами опрацювання показників.

Документи, подані в додатку В, засвідчують впровадження результатів у спортивну й освітню практику, зокрема в ГК «Галичанка», системі підготовки спортсменок збірної України, Запорізькому національному університеті та інших закладах вищої освіти, що підтверджує прикладну спрямованість виконаної роботи.

Основні результати відображено у 16 наукових працях: трьох статтях у виданнях, індексованих у Scopus, семи статтях у фахових виданнях України та шести публікаціях апробаційного характеру. Тематика публікацій охоплює основні напрями дослідження. У матеріалах дисертації наведено відомості про особистий внесок здобувача у спільні праці, апробацію, інформовану згоду учасниць і дотримання біоетичних принципів.

Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу, висловлю три побажання щодо подальшого методичного опрацювання її результатів.

1. Для зручності використання інтегрального індексу тренерами доцільно подати зразок індивідуальної картки педагогічного контролю з умовним прикладом її заповнення. Поєднання в одній формі результатів восьми тестів, бальних оцінок та підсумкового індексу зробило б запропонований інструмент наочнішим.

2. Методичні матеріали було б корисно доповнити стислою організаційною пам'яткою щодо проведення комплексного тестування: послідовності процедур, орієнтовної тривалості обстеження, підготовки інвентарю та розподілу обов'язків між фахівцями. Це полегшило б застосування описаних тестів у повсякденній роботі команди.

3. Для ширшого впровадження програми бажано навести варіанти заміни окремих вправ із підвісними петлями та іншим спеціальним обладнанням за умов обмеженої матеріальної бази. При цьому варто пояснити, як зберегти спрямованість вправи й запланований характер навантаження.

Наведені побажання стосуються зручності практичного використання авторських розробок, мають рекомендаційний характер і не знижують наукового та практичного значення дисертації.

**Висновок**

Дисертація Тищенка Дениса Григоровича «Удосконалення процесу підготовки гандболісток високої кваліфікації» є завершеною самостійною науковою працею. У ній обґрунтовано та експериментально перевірено програму підготовки, а отримані результати мають значення для теорії спортивного тренування й практики жіночого гандболу. Поставлену мету досягнуто, а завдання дослідження виконано.

Вважаю, що дисертаційне дослідження повністю відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44) та наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (із змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України № 759 від 31.05.2019 р.), а її автор Тищенко Денис Григорович заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 017 Фізична культура і спорт, галузь знань 01 Освіта/ Педагогіка.

**Рецензент:**
Доцент, кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент кафедри фізичної культури і спорту
Запорізького національного університету Ігор ДЯДЕЧКО

Проректор з науково-педагогічної
доктор технічних наук, професор Дмитро ЯРИМБАШ